

Vem blir medborgare och vad händer sen? Naturalisering i Danmark, Norge och Sverige

De skandinaviska länderna har olika regler för hur invandrare kan bli nya medborgare. En Delmi-rapport av Pieter Bevelander, Jonas Helgertz, Bernt Bratsberg och Anna Tegunimataka visar på vilka faktorer i Danmark, Norge och Sverige samt i migranternas hemländer som påverkar förvärvandet av medborgarskap (naturalisering). Författarna undersöker också huruvida naturalisering har någon effekt på arbetsmarknadsintegrationen bland utrikes födda personer bosatta i de skandinaviska länderna.

Bakgrund

Invandringen till Skandinavien sedan slutet av andra världskriget har i olika grad förändrat ländernas demografiska sammansättning. År 2012 var närmare 15 procent av Sveriges befolkning födda utomlands. I Norge var motsvarande siffra 11 procent och i Danmark 8 procent. På grund av betydande skillnader i de skandinaviska ländernas lagstiftningar möts dock utrikes medborgare av markant olika regler och procedurer för förvärvandet av destinationslandets medborgarskap.

Syfte och frågor

Syftet med den här rapporten är att undersöka två separata, men relaterade, frågor om naturalisering i Danmark, Norge och Sverige.

För det första ställs frågan om vad som gör att utrikesfödda personer blir medborgare i ett nytt land. Här undersöks i vilken grad personer erhåller medborgarskap och betydelsen av kontextuella faktorer i ursprungs- och destinationslandet för individens benägenhet att naturalisera. För det an-

dra ställs frågan om huruvida förvärvet av det nya medborgarskapet påverkar utrikes födda personers arbetsmarknadsintegration.

Resultat

Det generella mönstret i samtliga skandinaviska länder är att personer från Norden och Västeuropa har en relativt låg benägenhet att bli naturaliserade medan personer från Asien, Afrika och Östeuropa har en mycket högre naturaliseringsgrad. Utlandsfödda från Latinamerika placerar sig någonstans i mitten.

Samtidigt finns det tydliga skillnader mellan Danmark, Norge och Sverige. I Sverige observeras en högre naturaliseringsgrad för personer från samtliga grupper av ursprungsländer än i Norge och Danmark. Med undantag för utrikesfödda från Västeuropa och Norden, kännetecknas migranter i Norge av en högre naturaliseringsgrad än i Danmark.

Granskningen visar också att skillnader mellan ursprungslandets och destinationslandets ekonomiska utveckling, har ett genomgående samband med människors benägenhet att söka medborgarskap i det nya landet. Om en migrant

kommer från ett land med sämre ekonomisk utvecklingsnivå relativt destinationslandet, är sannolikheten generellt högre att individen förvärvar medborgarskap i Sverige, Norge och Danmark.

I förhållande till politiska och medborgerliga rättigheter visar analysen i stort sett förväntade resultat. Personer från mer ofria länder, enligt data från Freedom House, ansöker om medborgarskap i högre grad än andra. För Sverige är detta samband mindre tydligt, något som till viss del är kopplat till datamaterialet som används. Det generella mönstret är dock att individer som migrerar från länder med högre grad av politiska och medborgerliga rättigheter har en lägre benägenhet att naturalisera än individer från länder som är mindre fria.

För Sverige visar resultaten att migranter vars hemländer tillåter dubbelt medborgarskap har en högre sannolikhet att naturaliseras. Detta observeras inte i Norge och Danmark. Dessutom visar resultaten att lagstiftningen som tillåter dubbelt medborgarskap, som infördes i Sverige 2001, har haft en positiv effekt på migranternas naturaliseringsgrad.

I rapportens andra del undersöks frågan huruvida förvärvet av medborgarskap har några effekter på utrikes födda personers arbetsmarknadsintegration. Analysen av medborgarskapets effekter på sysselsättning och inkomster visar att det främst är bland människor från länder som överlag präglas av sämre arbetsmarknadsintegration i destinationslandet, som ett samband mellan naturalisering och bättre integration på arbetsmarknaden kan observeras. Naturaliserade individer från dessa länder är klart bättre integrerade på arbetsmarknaden än vad de som inte naturaliserar är. Det är dock endast i ett fåtal fall där ett förbättrat utfall på arbetsmarknaden direkt kan kopplas till naturaliseringstillfället. Således finns det skäl att tolka detta resultat med viss försiktighet.

Slutsats och policyrelevans

Vad innebär resultaten i ett bredare perspektiv? För det första kan skillnaderna i naturaliseringsgrad mellan länderna till viss del kopplas till skillnader vad gäller regelverk.

Danmark har en restriktiv policy för beviljande av medborgarskap, med hårdare krav på såväl

språk- och samhällskunskaper samt på en viss grad av ekonomiskt oberoende. I landet observeras också en klart lägre naturaliseringsgrad bland utrikesfödda från regioner utanför Västeuropa. Norge och Sverige har mer liberala regler än Danmark. Sverige är mest liberalt, bland annat därför att man tillåter dubbelt medborgarskap. Norge och Sverige har också klart högre naturaliseringsgrad för utrikesfödda från Asien, Afrika och Latinamerika jämfört med Danmark.

För det andra styrker studien att villkoren i ursprungslandet har betydelse för viljan att bli medborgare i det nya landet. Utrikesfödda från länder med lägre utvecklingsnivå än Danmark, Norge och Sverige, är mer benägna att ansöka om medborgarskap.

Den tredje och sista punkten handlar om naturaliseringens effekter på människors integration på arbetsmarknaden. Generellt kan ett förvärv av destinationslandets medborgarskap påverka individens situation på arbetsmarknaden positivt. Dels kan det nya medborgarskapet ge en signal till potentiella arbetsgivare att personen tänker stanna i det nya landet på längre sikt. Dels ökar utbudet av tjänster som är

reserverade för svenska medborgare, till exempel tjänster som har med nationell säkerhet att göra. I vissa fall kan ett nytt medborgarskap – med nytt pass – dessutom underlätta människors resande, både privat och i arbetet. Naturalisering skulle därmed kunna ge en positiv effekt på deras anknytning till arbetsmarknaden. Studien har relevans för politiska och andra offentliga diskussioner om

medborgarskapslagstiftningen och dess effekter i Sverige, Norge och Danmark. De senaste årtiondena har andelen utrikesfödda ökat kontinuerligt samtidigt som lagstiftningen om medborgarskap har gått i olika riktningar. Det är därför av stor vikt att göra komparativa analyser av länders olika policyramverk för att utröna vad de får för konsekvenser, inte minst för integrationen.

Vem blir medborgare och vad händer sen?
Naturalisering i Danmark, Norge och Sverige
Rapport 2015:6 – Bevelander, Helgertz, Bratsberg, Tegunimataka
Hela rapporten finns tillgänglig på www.delmi.se

